

Az energiapiac liberalizálásának aktuális kérdései, a teljes liberalizálás folyamatának tükrében

**dr. Szörényi Gábor
főosztályvezető**

Magyar Energia Hivatal

Új villamosenergia-piaci modell

Témakörök

- I. Előzmények, a változás szükségessége
- II. A javaslat megalapozottsága, szakmai egyeztetési folyamata
- III. A javasolt piaci szerkezet, piaci működés
- IV. A mai felhasználók változó pozíciói
- V. A modell-javaslat megvalósításának nehézségei

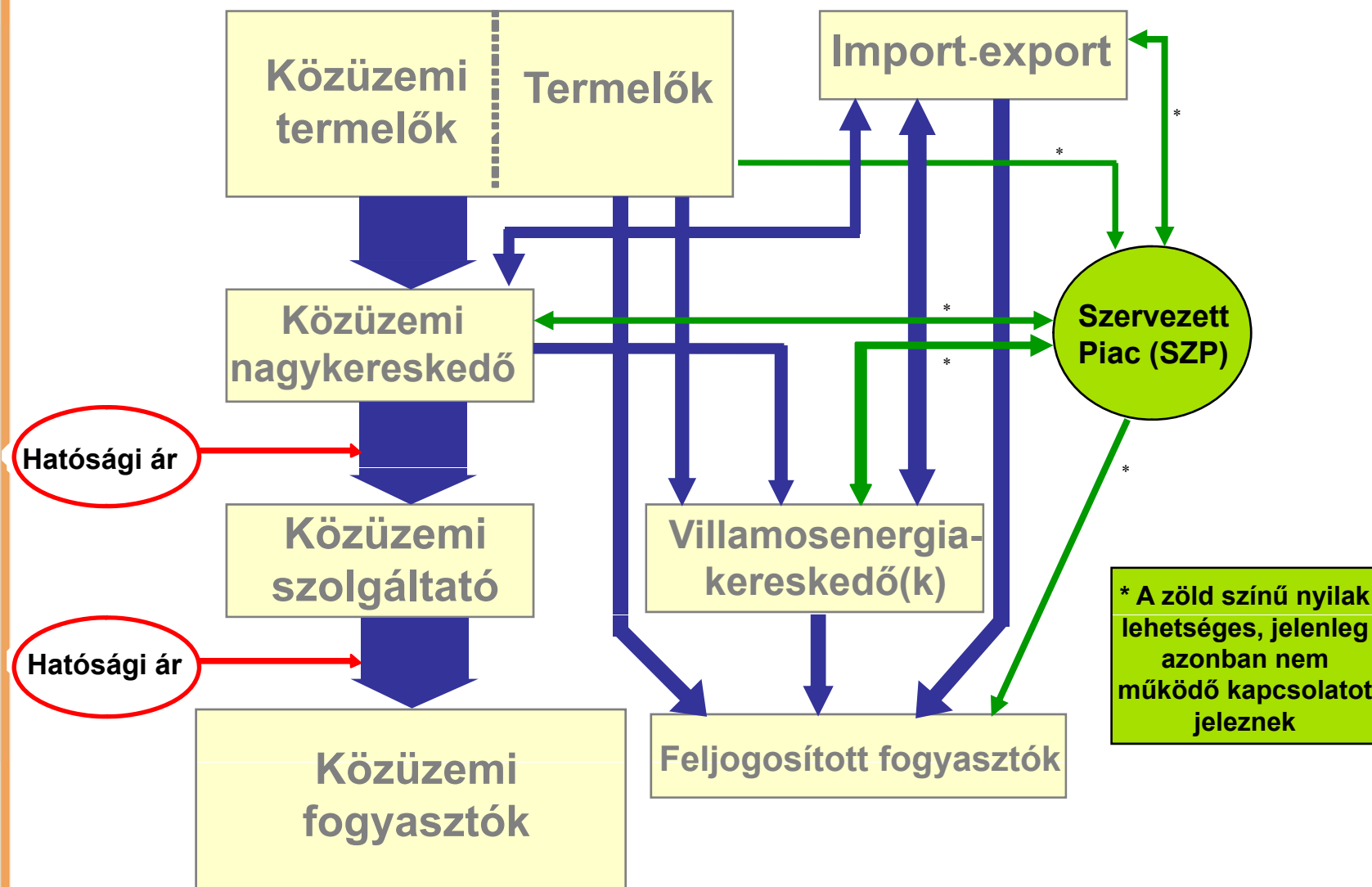
I. Előzmények, a változás szükségessége (1/2)

- Az Európai Parlament és Tanács 2003/54/EK Irányelve alapján 2004. júliusa óta fennálló jogharmonizációs kötelezettség teljesítése;
 - GKM javaslat 2004-ben két ütemű jogharmonizációra
 - 2005-ben jelentős jogharmonizációs lépések (főként a működési modellt nem érintő ügyekben); VET módosítás
 - 2007-re ütemezett teljes jogharmonizáció
- 2004. július: a GKM felkérte a Hivatalt új piaci kapcsolatrendszer meghatározó működési modell javaslat készítésére

I. Előzmények, a változás szükségessége (2/2)

- A változás szükségességének alapvető elemei:
 - A VET és az Irányelv között fennálló ütközések, hiányok felszámolása
 - Újabb EU szabályozási kötelezettségek teljesítése
 - A mai kettős modell napi, működési feszültségei
 - Versenyképes szabad kapacitás hiánya a feljogosított fogyasztók piacán (szabad fogyasztói választás korlátja)
 - Hatékony verseny hiánya és ennek nemzetgazdasági hátrányai
 - Indikatív piaci árak hiánya

JELENLÉGI KETTŐS (HYBRID) MODELL

TÁJÉKOZTATÓ ADATOK A MAGYARORSZÁGI ERŐMŰPARKRÓL

Atomerőmű (Paks) ~ 1900 MW

Szénerőmű (Mátra, Oroszlány) ~ 1100 MW

Alaperőművek ~ 3000 MW ←

Hagyományos földgáz (Duna, Tisza) ~ 2200 MW

Korszerű földgáztüzelés (Csepel) ~ 400 MW

Menetrendet tartó erőművek ~ 2600 MW

Hőszolgáltatók (Budapest, Debrecen) ~ 500 MW

Gőzszolgáltatók (Ajka, Duna, Dunaújváros) ~ 700 MW

Biomassza-tüzelések (Borsod, Tiszapalk.) ~ 300 MW

Tartalék gázturbinák ~ 400 MW

Nem szabályozható nagyerőművek ~ 1900 MW ←

Az összes magyarországi nagyerőmű ~ 7500 MW

Nem szabályozható kiserőművek ~ 1000 MW ←

Magyarországon lévő összes erőmű ~ 8500 MW

HAZAI VILLAMOSENERGIA-ÁTVITELI HÁLÓZAT, ERŐMŰVEK ÉS SZOLGÁLTATÓK

Bakonyi Erőmű Zrt.

- Ajkai Er. 132 MW
- Inotai Er. 52 MW
- GT 170 MW

AES-Tiszai Erőmű Zrt.

- Borsodi Er. 137 MW
- T.palkonyai Er. 250 MW
- Tisza II. Er. 860 MW

Budapesti Erőmű Zrt.

- Kelenföldi Er. 197 MW
- Kőbányai Er. 21.9 MW
- Újpesti Er. 9.6 MW
- Angyalföldi Er. 9.7 MW
- Kispesti Er. 24 MW
- Révész utcai Fűtőmű

Dunamenti Erőmű Zrt.

2 206 MW

Paksi Atomerőmű Zrt.

1 840 MW

Mátrai Erőmű Zrt.

824 MW

Pécsi Erőmű Zrt.

190 MW

MVM Zrt. szekunder Gt-k

- Sajószöged 120 MW
- Litér 120 MW

Vértési Erőmű Zrt.

- Bánhidai Er. 100 MW
- Oroszlányi Er. 235 MW
- Tatabányai Er. 33.7 MW

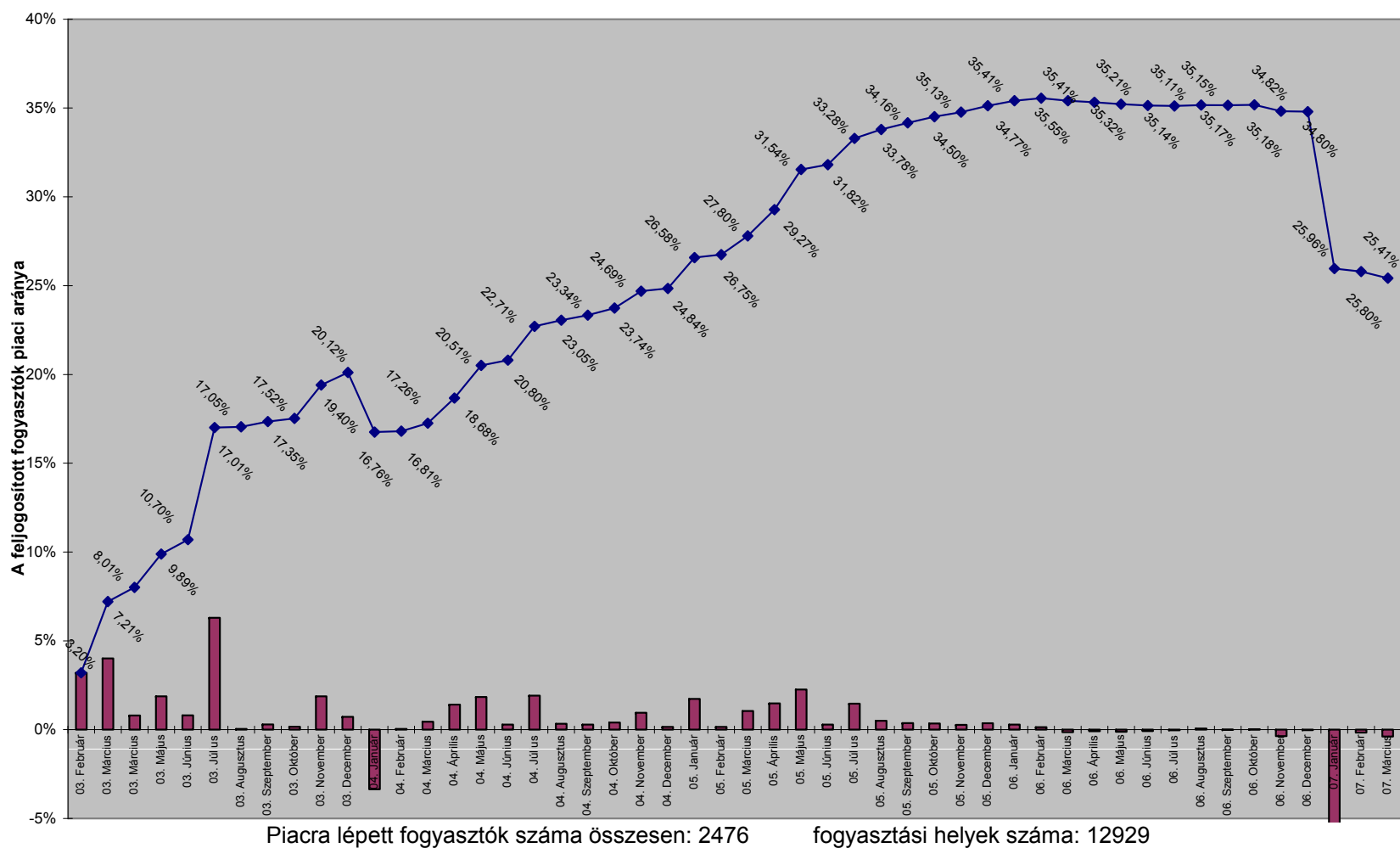
A CENTREL VILLAMOSENERGIA-RENDSZERE

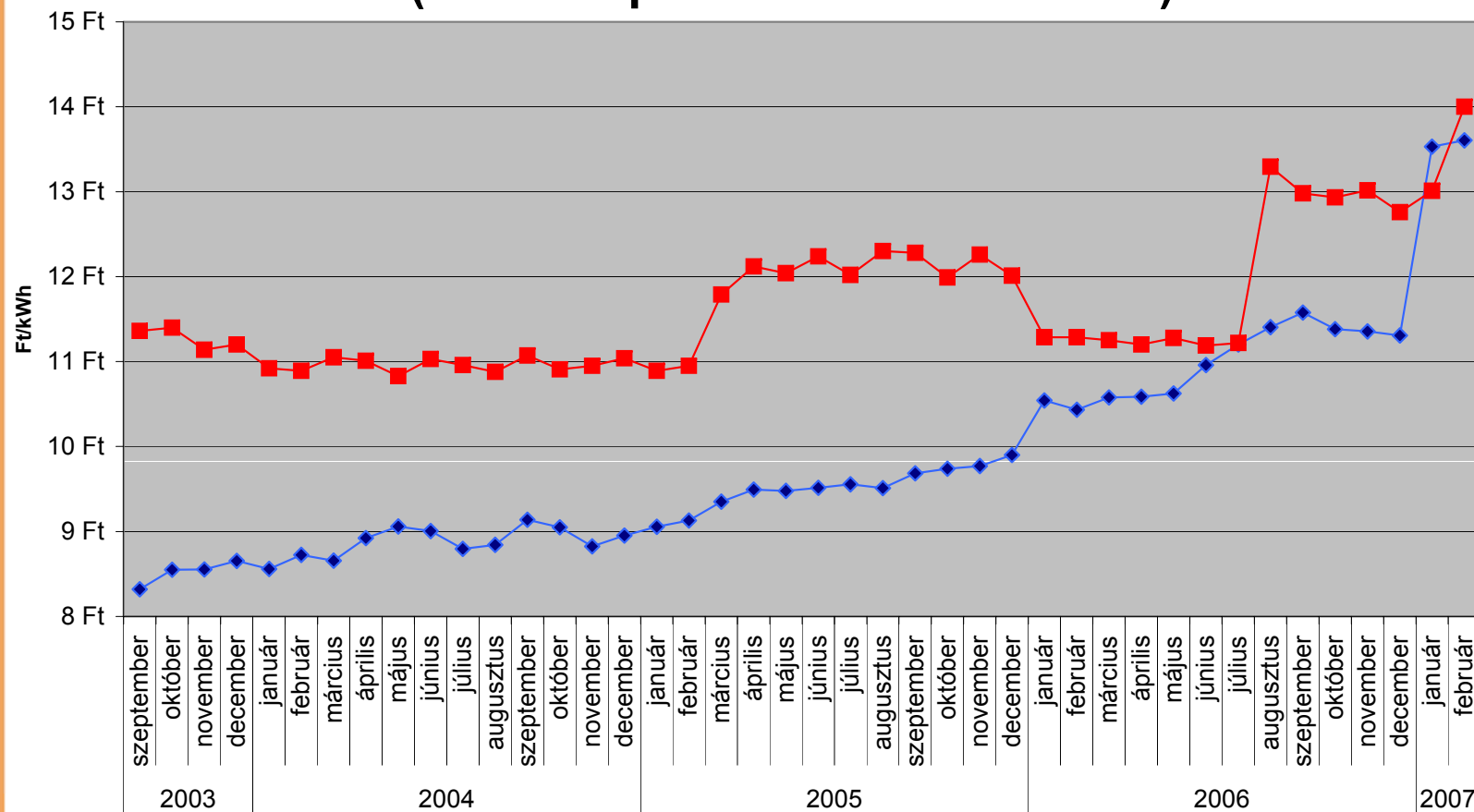
Piacra lépés a villamosenergia-iparban (2006)

Feljogosított fogyasztók piacra lépése 2003-2006

■ Új, piacra lépő feljogosított fogyasztó ◆ Összesen

A versenypiaci kiskereskedelmi árak és a közüzemi nagykereskedő értékesítési ára a közüzemi szolgáltatóknak (2003 szeptember - 2007 február)

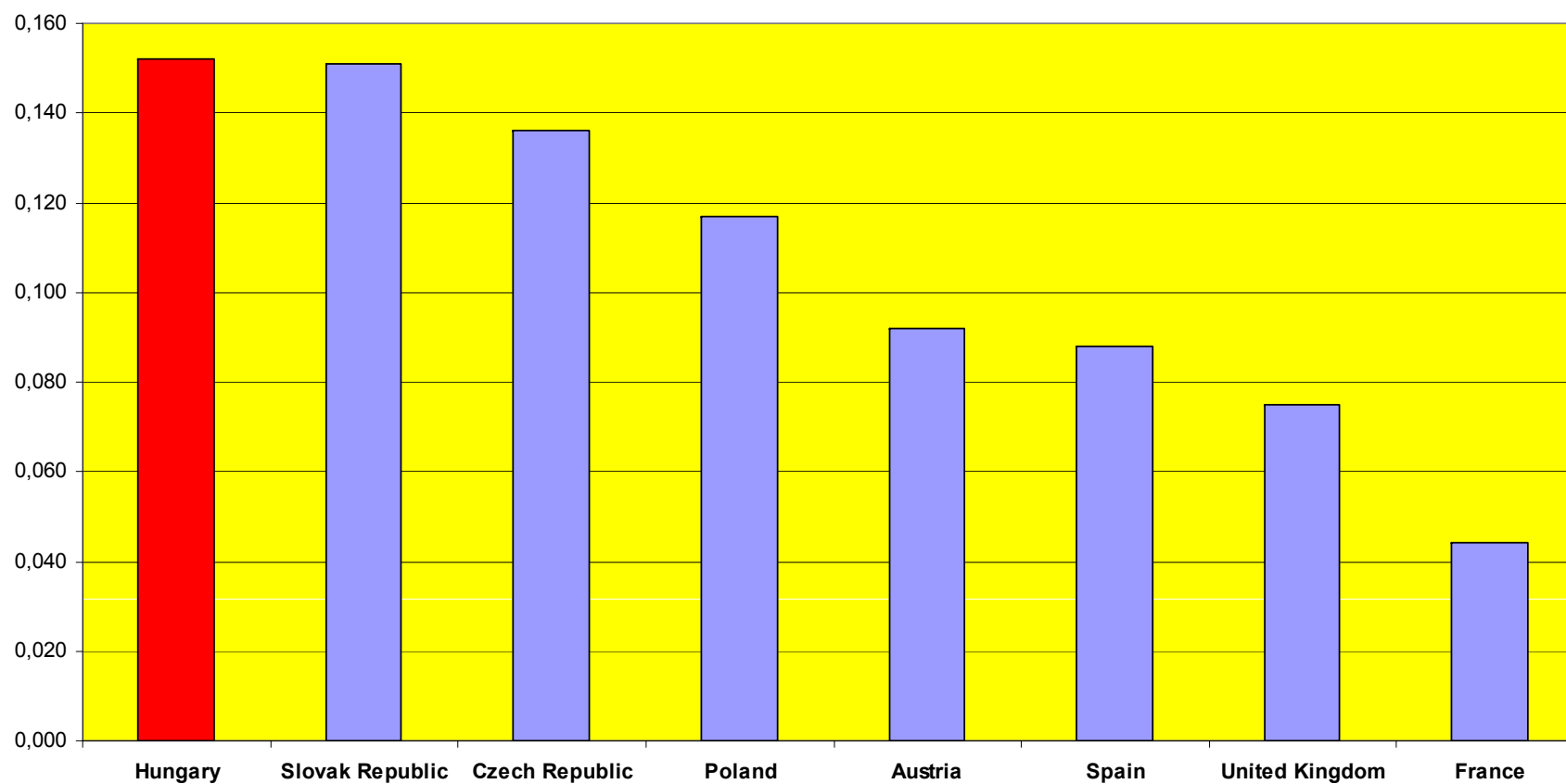

- ♦— kiskereskedelmi árak feljogosított fogyasztóknak (csak az energiadíj!)
- közüzemi szolgáltatók vásárlásainak átlagára a közüzemi nagykereskedőtől (közüzemi nagykereskedelmi ár)

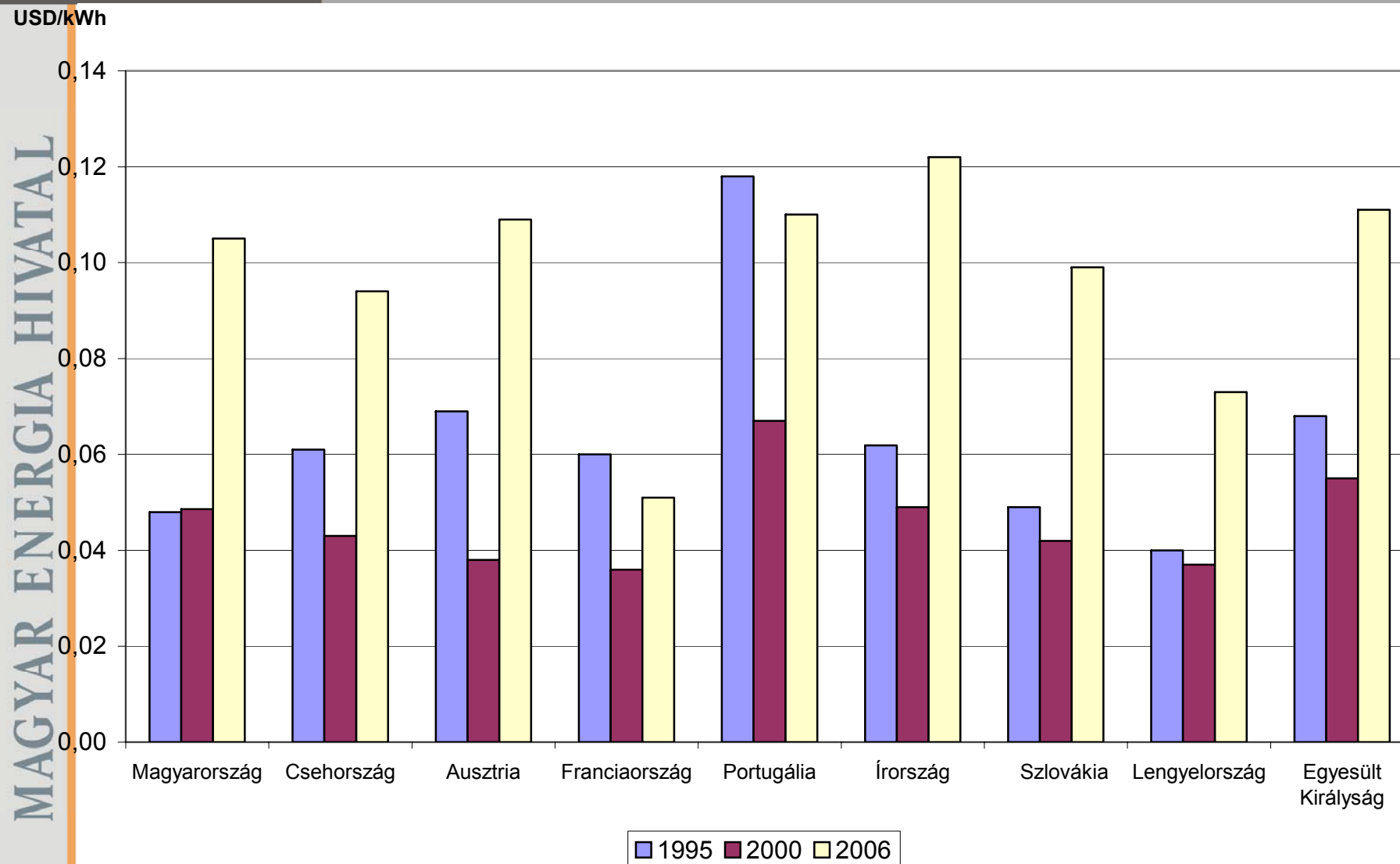
I/5. Hatékony verseny hiánya és ennek nemzetgazdasági hátrányai

- A HTM-ek rendszere a hatékonyság-javítási kényszerszert csökkenti az erőműveknél, ill. a meglévő eredmények a befektetőkhez (tulajdonoshoz) „jutnak el” a fogyasztók helyett
- Az egyvásárlós modell nem teszi lehetővé többszereplős, versengő nagykereskedelmi piac kialakítását és az új termelők KNK-val, közüzemmel kötött szerződése révén újratermelődik ez a helyzet (pl. kötelező átvétel)
- A regionális környezetben „drága” erőművek (HTM-ek) és/vagy általuk termelt energia aukción keresztüli értékesítése hatalmas átállási költség terhet ró a fogyasztókra
- A magyar ipar előnytelen helyzetben van a régióbeli versenytársaihoz képest (magas hazai energia árak)

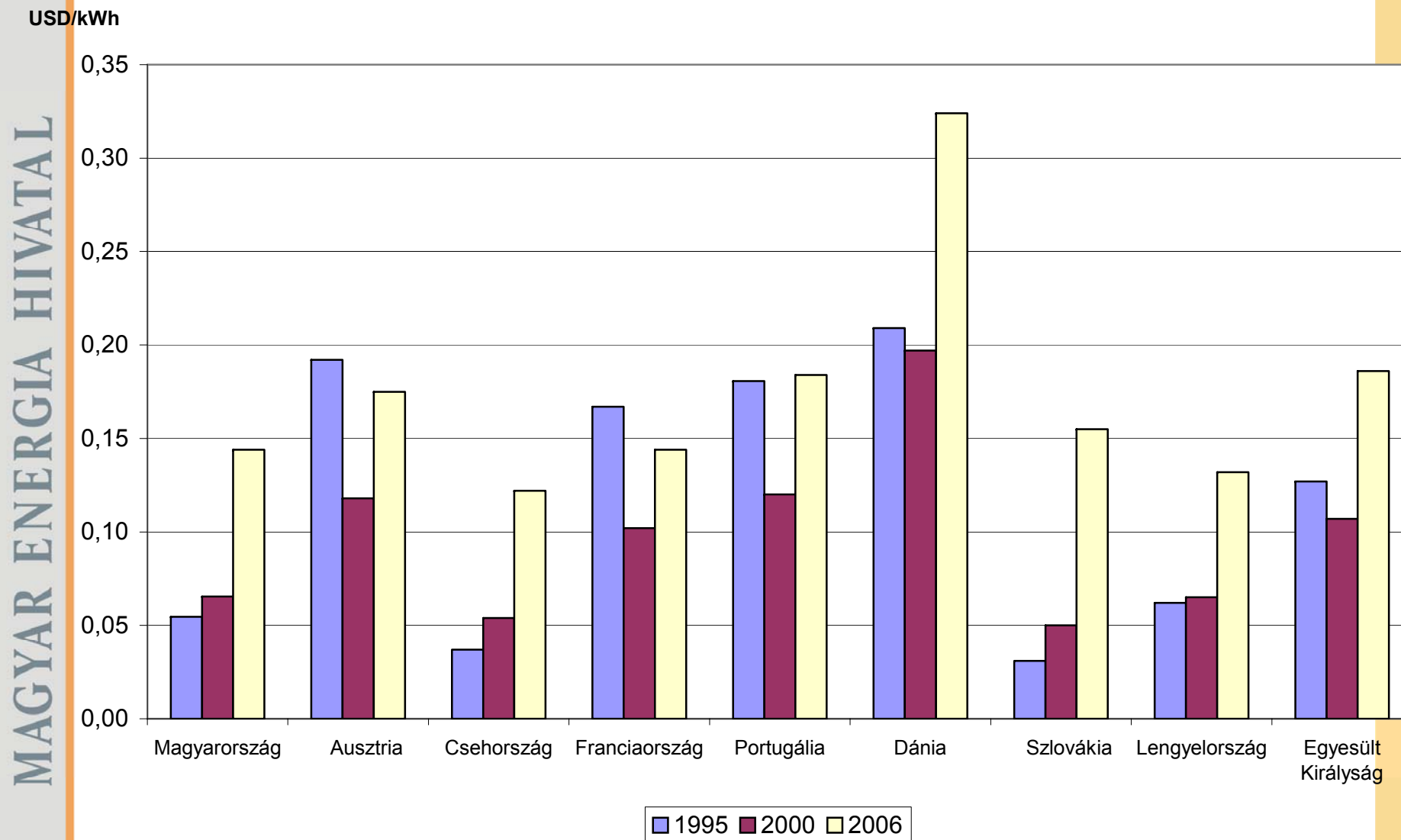
**Ipari villamosenergia árak USD/kWh-ban
(vásárló erő paritáson) 2005**

Az ipari villamosenergia-árak alakulása néhány európai országban

A lakossági villamosenergia-árak (ÁFA-val) alakulása néhány európai országban

ÁTÁLLÁSI DÍJ, KÁP-KASSZA ÉS „SZÉNFIILLÉR” A VILLAMOSENERGIA-IPARBAN

	2003.	2004.	2005.	2006.	2007. előirányzat
Átállási díj					
árakba beépített díj (Ft/kWh)	0,15	0,22	0,30	1,24	0,80
beszedett összeg (Mrd Ft)	4,5	704,0	10,3	42,5	27,6
KÁP kassza					
árakba beépített díj (Ft/kWh)	0,21	0,46	0,70	1,13 / 2,07	2,07
adott évi kifizetés (Mrd Ft)	9,3	17,0	31,6	47,1	56,0
ezen belül megújuló energia hasznosításra	1,3	6,0	14,6	14,9	20,5
hővel kapcsolt termelésre	8,0	11,0	17,0	32,2	35,5
Szénfillér					
árakba beépített díj (Ft/kWh)				0,29	0,25

II. A Hivatal javaslatának szakmai megalapozása, egyeztetése

- EU jogszabályok, jogharmonizációs kötelezettségek részletes elemzése, konzultációk EU tagállamok, a Bizottság képviselőivel
- EU Irányelv implementálási kérdésekben az EU regulátori szövetségeken keresztül (CEER, ERGEG) a tagállamok gyakorlatának megismerése
- Nemzetközi tapasztalatok gyűjtése, értékelése (EU, USA) piaci modell kérdésekben
- Széleskörű szakmai egyeztetés-sorozat az iparág és a fogyasztók képviselőivel
- Az államigazgatás szakértőivel is konzultáltunk (GKM, GVH, IM, NHH)
- Informális beszélgetések a Bizottság minket megkereső képviselőivel (támogatják a modell-javaslatot)
- Erőművi befektetők ellenállása (amíg nem látják a javasolt kompenzációs rendszert)
- MVM törekvése a piaci domináns szerep fenntartására (HTM-ek)

III. A javasolt piaci szerkezet, piaci működés (1/3)

- A közüzem (KNK, KSZ-ek) megszűnik
- Az erőművek kötelező kapacitás-felajánlása a KNK (MVM) felé megszűnik
- A szolgáltatók vásárlási kötelezettsége KNK-tól (MVM) megszűnik
- A jelenlegi szolgáltatók a fogyasztókat piaci alapon látják el a továbbiakban (árhatósági beavatkozás nélkül), de a fogyasztók más kereskedő ajánlatát is elfogadhatják
- A háztartási fogyasztók (és korlátozott körű kisvállalkozások) számára – amennyiben ezt választják a piaci kereskedők helyett – ellátási kötelezettséggel rendelkező egyetemes szolgáltatók ellátási csomagot kínálnak ellenőrzött, de piaci alapon képzett árakon

III. A javasolt piaci szerkezet, piaci működés (2/3)

- A HTM-ekben lekötött kapacitások a piac számára felszabadításra kerülnek (szándék-valóság?)
- A tartalékok és a kiegyenlítő energia piaca több erőművi szereplő részvételével létrejön és piaci árat képez
- A termelők – kereskedők/szolgáltatók – fogyasztók nagyrészt 1-2 éves kétoldalú szerződéseken keresztül kereskednek egymással
- A határkeresztező kapacitások hozzáférésénél nincs megkülönböztetés a piaci szereplők között
- Szervezett energiapiac magánkezdemenyezésű, vagy állami beavatkozáson alapuló (pl. MAVIR leányvállalat) kötelezés révén létrejön; átlátható platformot biztosít és árjelzést ad a napi kereskedelemben és a jövőbeli kontraktusoknál
- A hálózati, rendszerirányítási díjak továbbra is szabályozottak

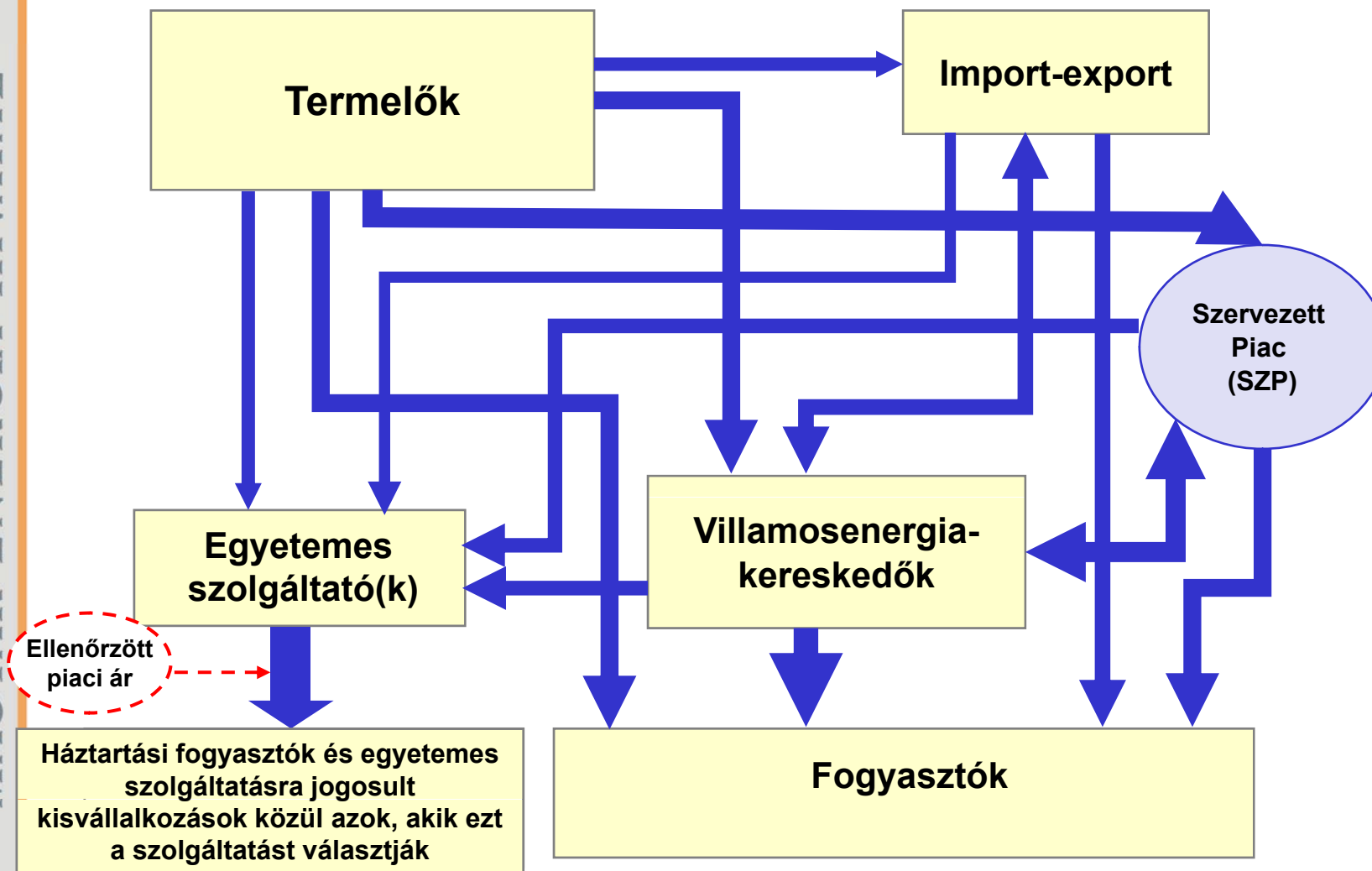
III. A javasolt piaci szerkezet, piaci működés (3/3)

Mi kell az új modell kialakításához?

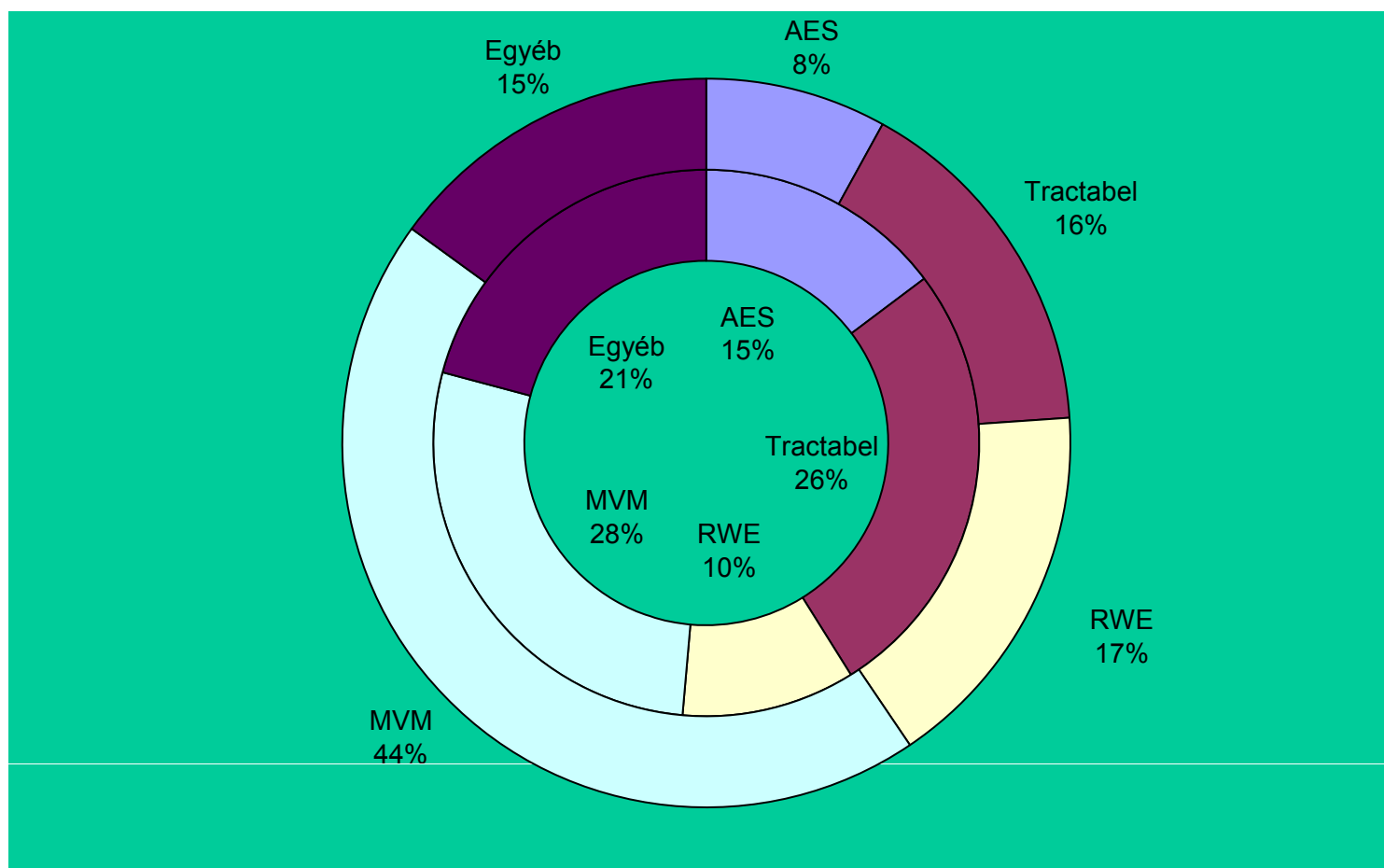
- A HTM-ek, a VEASZ-ok átalakítása/megszüntetése → helyette (?): 106.§
- A végfogyasztói hatósági árrendszer átalakítása
- Új fogyasztóvédelmi intézmények (ESZ, VMSZ, védelemre szoruló fogyasztói kör) bevezetése
- Szervezett energiapiac (energiatőzsde) létrehozása a nemzeti piac számára, de regionális céllal
- Új törvény és végrehajtási rendeletek, amelyek mindezt szabályozzák
- A hatékony piac kialakítását és fenntartását segíteni tudó, kellő felhatalmazással rendelkező szabályozási beavatkozási rendszer (pl. JPE intézmények jogszabályi rögzítése)

JAVASOLT SZABADPIACI MODELL

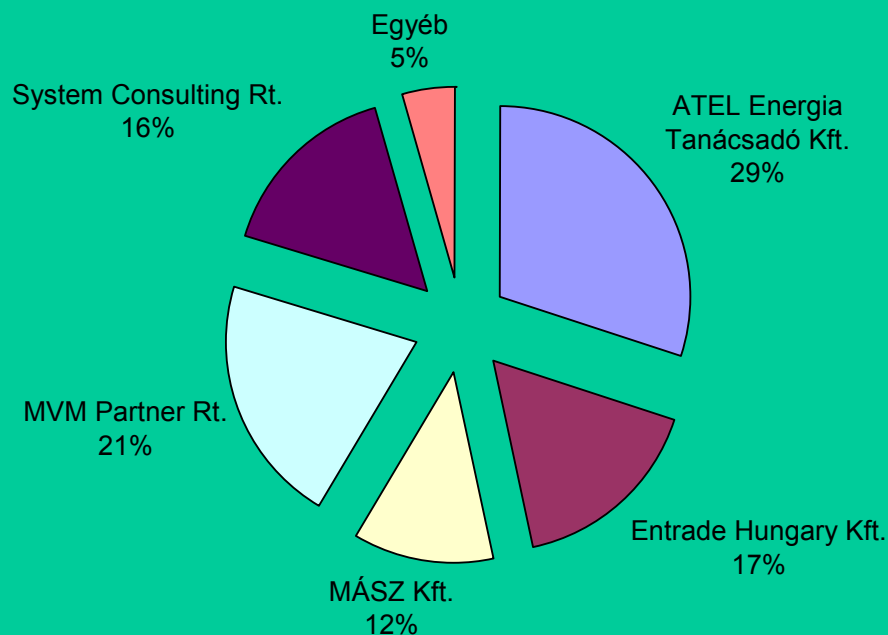
Villamos energia és teljesítmény

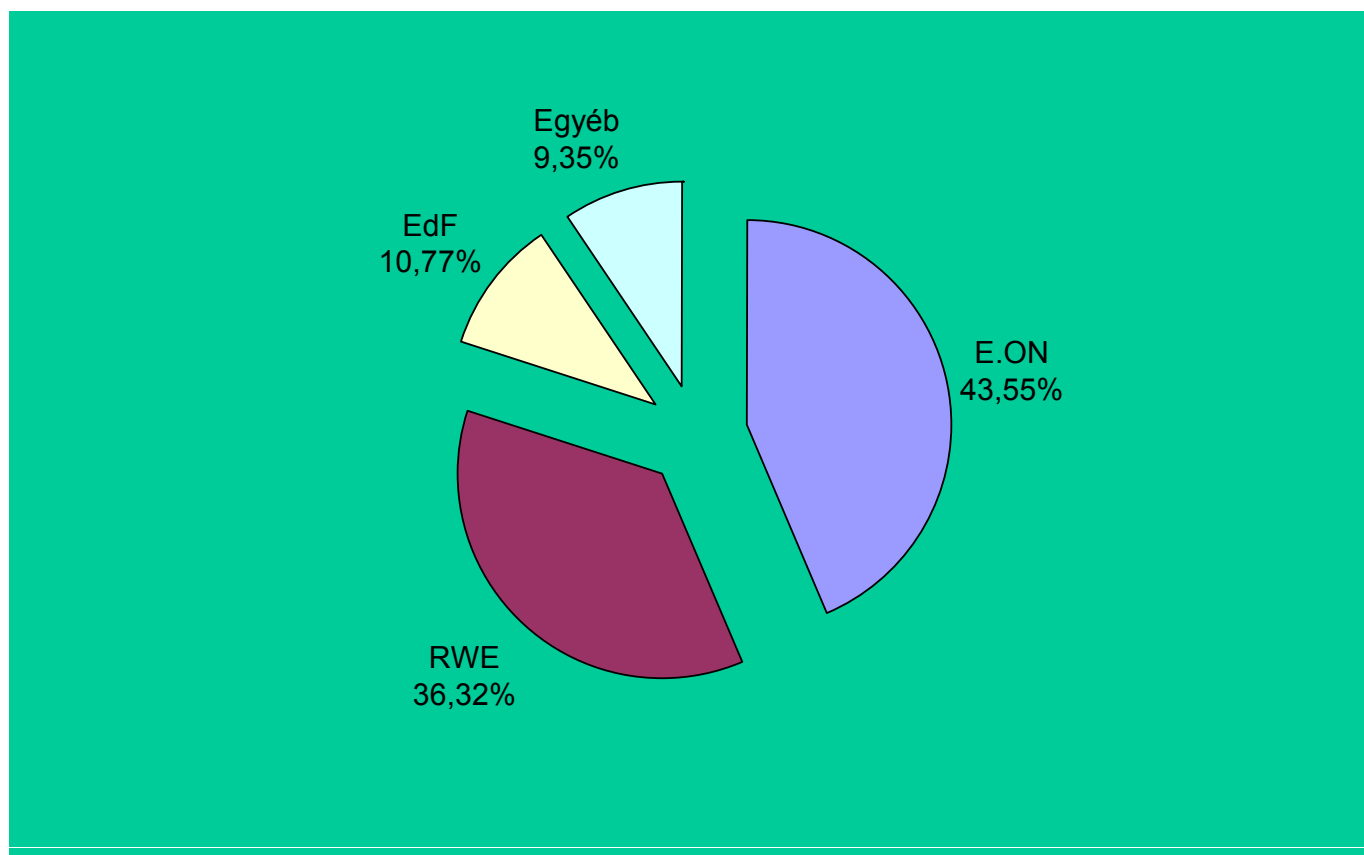
Fő tulajdonosi csoportok piaci részaránya beépített kapacitás (belső sáv) és villamosenergia-termelés arányában (2004-es adatok alapján, import-export nélkül)

A nagykereskedelmi tevékenység 5 fő résztvevőjének piaci részesedése (a közüzemi nagykereskedő részére, más villamosenergia-kereskedők részére és exportra történő értékesítések alapján)

Villamosenergia-értékesítés megoszlása az egyes tulajdonosi csoportok között (közüzem, feljogosított fogyasztók)

III./2 A végfogyasztói hatósági árrendszer átalakítása (1/2)

- Jelenleg 65%-nyi energiafogyasztás (nagyfogyasztók, közepes- és kisfogyasztók, háztartások) hatósági maximált áras szabályozás alá esik, mert a feljogosított fogyasztók nem tudnak kimenni a versenypiacra
- Az új modellben a fogyasztók – mind a háztartási, mind pedig a nem háztartási fogyasztók – a versenypiacon szerzik be a villamos energiát amellet, hogy a háztartási fogyasztók a kisvállalkozások jogszabály által kijelölt szűk körével együtt egyetemes villamosenergia-szolgáltatásra is jogosultak lesznek.
- A versenypiaci vásárlás alternatívájaként az egyetemes szolgáltatóktól (ESZ) az arra jogosultak meghatározott minőségű villamos energiát vásárolhatnak méltányos, könnyen és tisztán összehasonlítható, átlátható árakon.
- Az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult (nagy- és közepes) fogyasztói kör és az egyetemes szolgáltatásra jogosult, de azt nem választó fogyasztók – az új törvény hatályba lépését követően – a jelenlegivel azonos körülmények mellett (piaci áron) vásárolhatnak jelenlegi szolgáltatójuktól.

III./2 A végfogyasztói hatósági árrendszer átalakítása (2/2)

- A fogyasztók „maradhatnak” jelenlegi szolgáltatójuknál, kereskedőjüknel annak – piaci alapon tett – árajánlatának és fizetési feltétel javaslatának elfogadásával, vagy elfogadhatják más kereskedő piaci alapú ajánlatát (melyet természetesen később is megtehetnek) (jogutódlás)
- Alapvetően új megközelítés → költség alapú ármeghatározás helyett piaci alapú áralakulás (ezért kell hatékony piac!)

Árszabályozás

Árelem	Szabadpiaci	Hatósági	
		Ellenőrzött	Tételes
Hálózati (elosztási, átviteli) díj			√
Egyetemes szolgáltató árrése			√
Nagyfogyasztók árai	√		
Lakossági fogyasztók árai (egyetemes szolgáltatásban)		√	
Lakossági fogyasztók árai (versenypiacon)	√		

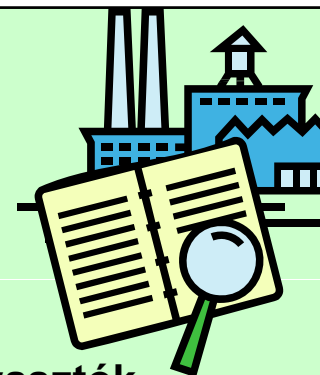
EGYETEMES SZOLGÁLTATÁS

- ❖ Meghatározott minőségben, méltányos, összehasonlítható, átlátható ár ellenében vehetik igénybe a jogosult fogyasztók.

Jogosultak köre

- ✓ lakossági fogyasztók és
- ✓ kisfeszültségen vételező
 - 2008. december 31-ig 3 x 50 A-nál,
 - 2009. január 1-től 3 x 25 A-nál

nem nagyobb csatlakozási teljesítményű nem lakossági fogyasztók.

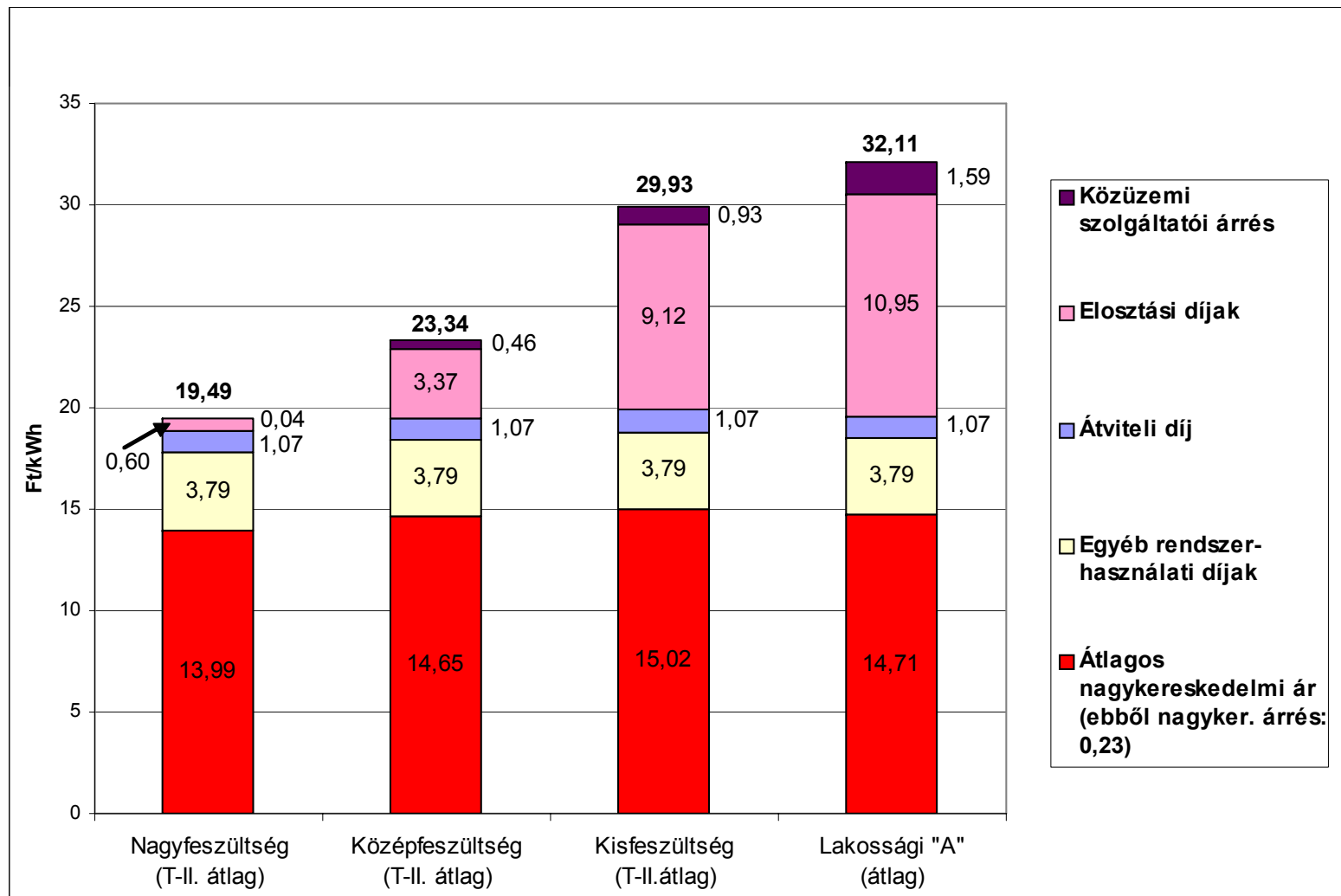

- ❖ A szociálisan rászorulóknak és/vagy fogyatékkal élők (védendő fogyasztók) kedvezményekre, különleges elbánásra jogosultak.

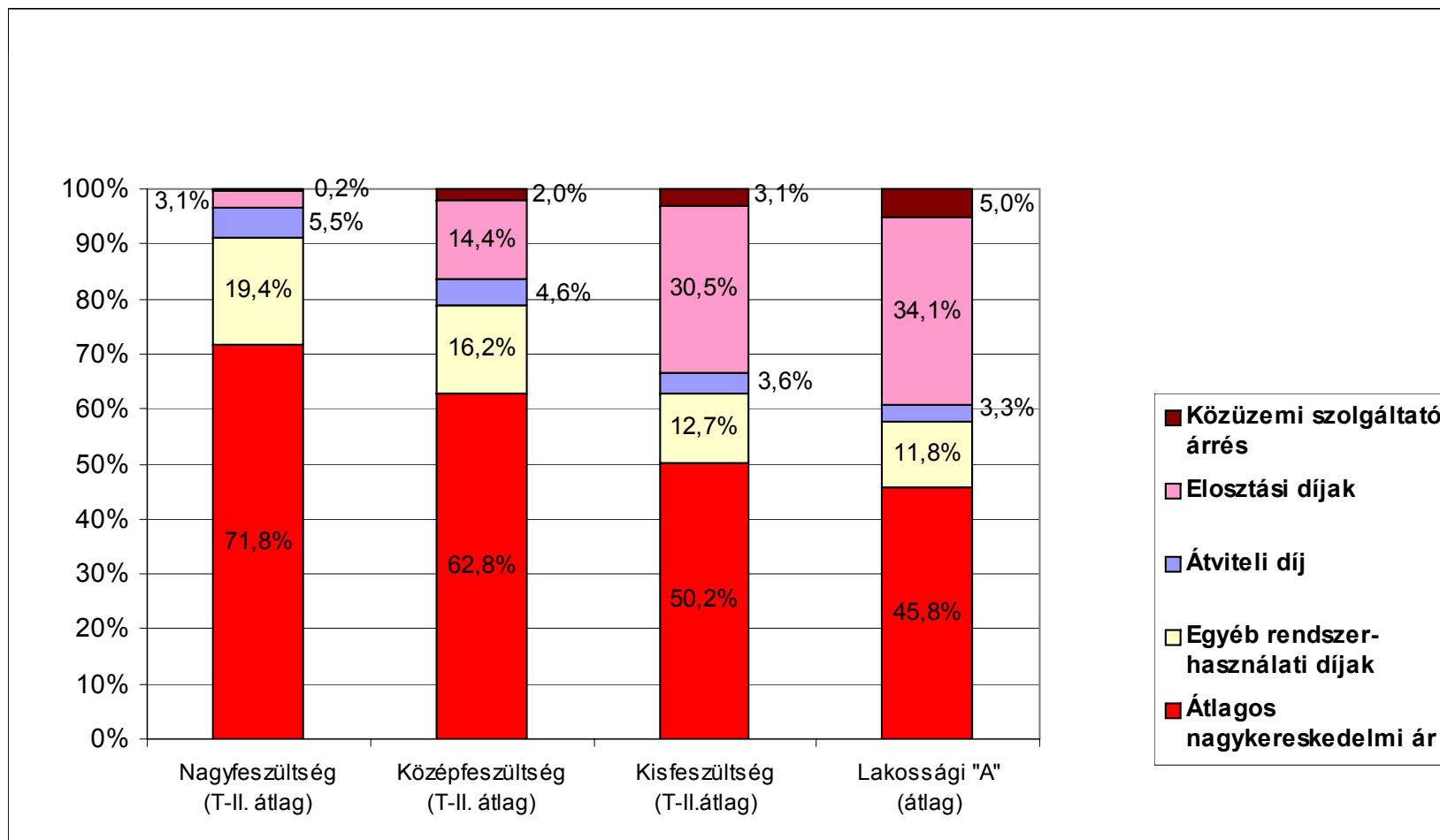
- ❖ Az egyetemes szolgáltatónak ellátási és szerződéskötési kötelezettsége van az egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztók körére.

- ❖ Ha az egyetemes szolgáltató ill. lakossági fogyasztót ellátó kereskedő nem képes teljesíteni kötelezettségeit, helyette más szolgáltatót (végső menedékes szolgáltatót) jelöl ki a Hivatal a többi szolgáltató közül.

A közüzemi villamos energia árak szerkezete (2007. februári árszinten, ÁFA és energiaadó nélkül, Ft/kWh-ban)

A közüzemi villamos energia árak szerkezete (2007. februári árszinten, ÁFA és energiaadó nélkül, %-ban)

EGYETEMES SZOLGÁLTATÁS

Árszerkezet

Szabályozás

ÁFA

ÁFA törvény

**Külön
árelemek**

— átállási költség
— szénfillér
— iparági nyugdíjasok kedv.

Kv-i törvény (VET)

**Egyetemes
szolgáltatói ár**

**GKM rendelet
alapján (ársapka)**

energiafüggő
díjak
(Ft/kWh)

**Egyetemes
szolgáltatói
termékár**

incl. megújulók támogatása
kapcsoltak támogatása
erőművi plusz ktg.-ek

**Piaci alapú
„benchmark” ár
(árellenőrzés)**

**Atviteli-
rendszerirányítói díj**

**Rendszerszintű
szolgáltatások díja**

Elosztói egyéb díjak

Elosztói alapidj

rendszerhasználati
díjak (RHD)

**GKM rendelet szerinti
konkrét hatósági díjak
(változatlan szinten
továbbszámolva)**

alapidj

ÁRSZABÁLYOZÁS (1)

Rendszerhasználati díjak

- **A villamosenergia-rendszer használatáért**
 - **átviteli-rendszerirányítási díjat,**
 - **rendszerszintű szolgáltatások díját,**
 - **elosztási díjat** kell fizetni.
- **Az elosztási díjat**
 - **országosan egységesen** kell meghatározni és
 - az **elosztói engedélyesek között** az indokolt költségek arányában meg kell osztani.
- **A díjakat az indokolt működési- és tőkeköltségek, illetve összehasonlító elemzések alapján kell meghatározni.**
- **Az engedélyesek kötelesek a díjakra javaslatot tenni a Hivatal irányelvét követve.**

ÁRSZABÁLYOZÁS (2)

- **A Hivatal az általa előkészített rendszerhasználati díjakat (és alkalmazásuk feltételeit) nyilvánosságra hozza és kezdeményezi a miniszternél rendeleti kihirdetésüket.**

Egyetemes szolgáltatás ára

- **Az árak kialakítása átláthatóan, a nyilvánosság által követhető módon, az érintettek bevonásával történik.**
- **A Hivatal előkészítése alapján miniszteri rendelet szabályozza az egyetemes szolgáltató által — a piacon kialakuló nagykereskedelmi termék ár és a szabályozott (maximált) rendszerhasználati díjak felett — érvényesíthető legmagasabb kereskedelmi árrést. Az alkalmazható tarifákra, azok szerkezetére, valamint az árszint számítási módjára vonatkozóan e rendelet tartalmaz majd előírásokat. (vitatott!!)**

ÁRSZABÁLYOZÁS (3)

- **A szolgáltatás árát negyedévenként egyszer lehet módosítani. Az árváltoztatási szándékot 45 nappal előre be kell jelenteni a Hivatalhoz.**

Csatlakozási díj

- **A csatlakozási díjat és alkalmazásának feltételeit a Hivatal határozza meg, és kezdeményezi a miniszternél rendeleti kihirdetését.**
- **A díjbevételt a hálózati csatlakozáshoz szükséges beruházásokra kell fordítani.**

ÁRSZABÁLYOZÁS (4)

A rendelet kiadására jogosult miniszter a Hivatal által meghatározott rendszerhasználati és csatlakozási díjakat elfogadja (rendelettel kihirdeti), vagy elutasítja.

A rendszerhasználati és csatlakozási díjakra, valamint az egyetemes szolgáltatás árára és árképzésére vonatkozó előírások betartását a Hivatal ellenőrzi.

Az elosztók és egyetemes szolgáltatók által külön díj ellenében végezhető szolgáltatások körét és díjait külön jogszabály rögzíti.

III./3 Új fogyasztóvédelmi intézmények bevezetése

- Egyetemes szolgáltatás korlátozott fogyasztói körre;
 - EU korlátok
 - Piaci szereplők javaslata: csak a háztartási fogyasztóknak legyen ez a lehetősége
 - MEH javaslat: a kisvállalkozások korlátozott körének lehetősége ESZ választásra előre deklarált ütemben szűnjön meg; maradjon a háztartás
- Végső menedékes szolgáltató kijelölési eljárása – EU gyakorlat alapján – jogszabályban rögzítve, nem csak a mai KSZ-ekre kiterjedő kijelölési lehetőséggel. Kiknek a védelmét szolgálja?
 - „Csak” kisfogyasztókat ellátó kereskedő/szolgáltató csődje,
 - Minden fogyasztót ellátó kereskedő/szolgáltató csődje
- Nem javaslunk az előre kijelölt és folyamatosan tartalékban „tartott” (fizetett) VMSZ-t
- Védelemre szoruló fogyasztói kör („vulnerable customers”) kijelölése (pl. fogyatékkal élők, szociális támogatásra szorulóak) és a speciális szolgáltatások kiválasztása (pl. számlafizetési tanácsadás, energia-takarékossági tanácsadás, gyakoribb mérőleolvasás, mérőóra áthelyezés, előfizető óra) nemzetközi (EU) példák alapján és hazai helyzetfelmérésen alapulva
- Szociális támogatási rendszer elkülönülve az egyetemes szolgáltatástól

III./4 Szervezett energia-piac (energia-tőzsde) létrehozása

- A Budapesti Értéktőzsde a MAVIR-ral és a Graz-i Energiatőzsdével fontolgatja nemzeti tőzsde alakítást, de vár az új modell törvényi megfogalmazására és abban a likviditást segítő elemekre (HTM-ek átalakítása/megszüntetése, JPE részleges tőzsdekényszere, stb.)
- MEH-Világbank-Nordpool Consulting közös elemzés eredménye:
 - Fontos a tőzsdei kereskedési lehetőség és a transzparens árjelzés
 - Nehéz likvid nemzeti tőzsdét kialakítani
 - Regionális célú és funkciójú tőzsdét célszerű létrehozni a szomszédos kormányokkal, TSO-kkal, tőzsdékkel együttműködve
- Javasoljuk létrehozni MAVIR leányvállalatként (később magántőkének értékesítve), ha a magánbefektetők nem kezdeményeznek
- A tőzsde mellett a kétoldalú szerződések árainak utólagos nyilvánosságra hozatala is szükséges a kellő árinformációkhoz!

III./5 Hatékony piac kialakulását segítő beavatkozások szabályozói rendszere

- Piac-monitoring felhatalmazás a Hivatal számára
- Árinformációk biztosítása a piac számára
- Új, Benchmark alapú hálózati díjak képzési elvei és ezek feltételének biztosítása
- Jelentős Piaci Erőfölény (JPE) fogalmának átvétele a nemzetközi és hazai hírközlési gyakorlatból, vagy ezzel egyenértékű ex ante szabályok jogszabályi rögzítése
- JPE kapcsán piac-értékelési és beavatkozási lehetőségek biztosítása a MEH és a GVH számára, vagy ennél merevebb előre rögzített szabályok
- 106.§ (!)
- USA-FERC (meggondolandó gyakorlat!)

IV. A mai felhasználók változó pozíciói az új modell bevezetése kapcsán

Egyetemes szolgáltatásra jogosult fogyasztók:

- Választási lehetőség
- Ellenőrzött ár, kiszámítható árszabályozás
- Szabályozott minőség
- Piaci árüzenetek
- Piaci kockázatra felkészülés

Felhasználók (fogyasztók):

- Választási lehetőség
- Közép távon: kínálati piac
- Piaci árak, piaci kockázatok, piaci árelőnyök lehetősége
- Kockázat-kezelés
- Piaci ár → ellátásbiztonság
- Regionális piac → nagyobb kínálat, nagyobb biztonság

Fogyasztóvédelem

Feladatmegosztás / együttműködés	MEH		FVF	
	Hatósági feladat	Együtt- működés	Hatósági feladat	Együtt- működés
Felhasználói panaszok	✓			
Hálózattal kapcsolatos panaszok	✓			
Lakossági fogyasztók panaszai		✓	✓	✓
Üzletszabályzatok jóváhagyása	✓	✓		✓

Ipari struktúra

MVM csoport (MVM Zrt.)

**Jelenlegi KNK:
MVM Villamosenergia
Kereskedelmi Zrt**

Kereskedő
jelenlegi MVM Partner

Erőművek

- Paks
- Vétes
- Gázturbinák
- Erőművi részesedések

**Átviteli
Rendszerirányító
(TSO)**

1. Az átviteli hálózat üzemeltetése, fejlesztése és karbantartása
2. A rendszerszintű szolgáltatások piacának üzemeltetése

*Átviteli
eszközök*

MAVIR ZRT

**Szervezett Piac-
üzemeltető (SZPÜ)**

A szervezett piac üzemeltetése
(Másnapi piac)

/ Csak az érintett jogi személyek és engedélyesek kerültek feltüntetésre/

Jelenlegi közüzemi szolgáltató(k)

**Elosztói
Rendszerirányító
(DSO)**

Az elosztói hálózat
üzemeltetése, fejlesztése
és karbantartása

*Elosztói
eszközök*

**Egyetemes
Szolgáltató(k)
(ESZ)**

Egyetemes szolgáltatás
nyújtása háztartási
fogyasztók és jogosult
kisvállalkozások részére

**Kereskedő
(kérelem esetén)**

: engedélyek

: eszközök tulajdonjoga

: külön jogi személyek

: jogi szétválasztás 2007. július 1-től

V. A modell javaslat megvalósításának nehézségei

- Nincs likvid nagykereskedelmi (és emiatt) kiskereskedelmi piac
- Regionális kapacitás-hiány
- Regionális piacépítési lépések nélkülünk (SoS)
- Árkontroll nehézsége (piaci kényszer hiányában is korlátozott állami eszközök)
- Túl sok nyitott kérdés november közepén
- Kockázatok beárazása a fogyasztói árakat növeli

Köszönöm a figyelmet!